

Handläggare
Stina Thörnelöf
Telefon: 076 1228852

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2021-03-09 p.18

Remiss av samråd inom vattenförvaltningen 1 november 2020 – 30 april 2021

Remiss från Kommunstyrelsen (KS 2020/1668)

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ger miljöförvaltningen i uppdrag att lämna specifika synpunkter i Vatten Informations System Sverige (VISS) gällande status och förslag till miljökvalitetsnormer för stadens vattenförekomster.

Anna Hadenius
Förvaltningschef

Maria Svanholm
Avdelningschef

Sammanfattning

EU:s vattendirektiv syftar till att förbättra Europas vatten och skapa en hållbar förvaltning av dem. Vattenförvaltningsarbetet bedrivs i 6-årscykler. Inför den fjärde perioden, som pågår från slutet av år 2021 till om med år 2027, ger vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt berörda och intresserade möjlighet att lämna synpunkter på förslag till förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer samt åtgärdsprogram innan beslut fattas av vattendelegationen. Kommunstyrelsen har remitterat samrådet inom vattenförvaltningen till nämnden för yttrande senast 23 mars 2021.

Förvaltningsplanen ger en sammanfattande beskrivning av tillståndet i yt- och grundvattenförekomster i Norra Östersjöns vattendistrikt, vad som har identifierats som betydande påverkanstryck från mänsklig verksamhet samt vilka miljöproblem detta orsakar. Planen beskriver också riktningen för kommande arbete i distriktet.

I åtgärdsprogrammet föreslås 60 åtgärder, av dessa är sex direkt riktade till kommuner. Åtgärder beskriver vad Sveriges myndigheter och kommuner behöver göra inom sina respektive ansvarsområden för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. I åtgärdsprogrammet ges även en översiktlig analys av kostnader för genomförandet av programmet med en diskussion om finansiering för vattenvårdande åtgärder. I samrådsmaterialet finns även förslag på föreskrifter om miljö kvalitetsnormer och en delförvaltningsplan mot torka och vattenbrist.

Miljöförvaltningens synpunkter fokuserar på de delar av samrådsmaterialet som har betydelse för kommunal verksamhet, särskilt inom miljö- och hälsoskyddsnämndens ansvarsområde. Även åtgärder riktade till nationella och regionala myndigheter vilka har betydelse för stadens vattenförvaltningsarbete kommenteras. Sammanfattningsvis framför förvaltningen följande synpunkter:

- Förvaltningen är positiv till att nationella myndigheter och länsstyrelser ska ta fram vägledningar inom ett flertal tillsynsområden men vill samtidigt framhålla att det är viktigt att kommuner involveras i detta arbete.
- Samverkan är viktig för att undvika en ineffektiv uppdelning av ansvar och åtgärder mellan olika aktörer och sakområden. Förvaltningen anser därför att representationen från kommunernas medverkan bör stärkas i nationella forum.
- Förvaltningen är positiv till att befintliga stadsmiljöer kan ses som ett allmänintresse av större vikt och att det är skäl för att sätta mindre stränga krav för vissa kvalitetsfaktorer. Det finns dock behov av att flera vattenförekomster i Stockholms innerstad ges undantag från att uppnå god status för hydromorfologiskt tillstånd, med hänvisning till att det inte är rimligt att befintliga stränder och kajer ska förändras på ett sätt så att god status kan nås.
- Förvaltningen anser att vattenmyndigheternas bedömning av kostnader är underskattad i förhållande till de verkliga kostnaderna för att genomföra alla de fysiska åtgärder som krävs för att uppnå miljö kvalitetsnormerna.
- Förvaltningen anser att det behövs en långsiktig och permanent resursförstärkning hos de myndigheter och

kommuner som ska genomföra åtgärderna som föreslås i åtgärdsprogrammet.

- Med anledning av att det är ett omfattande arbete att gå igenom stadens samtliga vattenförekomster vad gäller förslag till status, påverkan och miljö kvalitetsnormer föreslår förvaltningen att miljö- och hälsoskydds nämnden ger miljöförvaltningen i uppdrag att lämna specifika synpunkter för vattenförekomsterna i Vatten Informations System Sverige (VISS).

Bakgrund

Alla EU-länder arbetar sedan år 2000 med en gemensam vattenpolitik som styrs av ramdirektivet för vatten. Målet med direktivet är att vattenkvaliteten i yt- och grundvatten ska förbättras så att vattenlevande organismer inte påverkas negativt och så att dricksvatten får ett säkert och långsiktigt skydd. Samtidigt ska inte möjligheten till tillväxt och utveckling för samhället begränsas. Direktivet har införts i svensk lagstiftning via miljöbalken (MB 5 kap) och vattenförvaltningsförordningen (VFF 2004:660).

Vattenförvaltningsarbetet bedrivs i 6-års cykler där varje cykel avslutas med ett beslut om förvaltningsplan, miljö kvalitetsnormer samt åtgärdsprogram med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Den tredje cykeln avslutas i slutet av år 2021, den fjärde perioden pågår t. o. m. år 2027. En viktig del i vattenförvaltningsarbetet är att alla som berörs av ska ges möjlighet att lämna synpunkter på vattenmyndigheternas förslag innan beslut fattas av vattendelegationerna inom respektive vattendistrikt. Samrådet pågår under tiden 1 november 2020 till 30 april 2021.

Följande handlingar ingår i samrådet:

- Förslag till förvaltningsplan för Norra Östersjöns vattendistrikt 2021-2027
- Förslag till åtgärdsprogram för Norra Östersjöns vattendistrikt 2021-2027
- Förslag till föreskrifter med miljö kvalitetsnormer
- Förslag till delförvaltningsplan med åtgärder mot vattenbrist och torka
- Miljökonsekvensbeskrivning av förslag till åtgärdsprogram för Norra Östersjöns vattendistrikt 2021-2027
- Bilagor

Dokumentet återfinns i sin helhet på vattenmyndigheternas webbplats: www.vattenmyndigheterna.se/samrad

Synpunkter på bedömningar av enskilda vattenförekomster och åtgärdsförslag ska lämnas direkt i Vatten Informations System Sverige, VISS.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet till miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Stockholm Stadshus AB, idrottsnämnden samt Stockholm Vatten AB. Remisstiden sträcker sig till den 23 mars 2021.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen inleder med övergripande synpunkter på samrådsunderlaget i sin helhet. Förvaltningsplanen och åtgärdsprogrammet sammanfattas kort varefter, i förekommande fall, synpunkter ges på innehållet. Fokus ligger främst på de åtgärder som rör miljö- och hälsoskyddsnämndens ansvarsområden. Utöver detta ges övergripande synpunkter på nationellt och regionalt vattenförvaltningsarbete som har betydelse för Stockholms stad.

Övergripande synpunkter

Förvaltningen instämmer i vattenmyndighetens konstaterande att frågor som rör finansiering av åtgärder är en grundläggande förutsättning för att vattenförvaltningsarbetet ska ge effekt. Denna fråga är central men det föreslås inte några direkta lösningar i samrådsmaterialet. Förvaltningen bedömer även att det behövs en långsiktig och permanent resursförstärkning hos länsstyrelserna och kommuner för att deras åtgärder ska kunna genomföras inom utsatt tid.

I urbana områden är det många gånger svårt att klara miljö kvalitetsnormerna på grund av historisk påverkan och konflikter med samhällsnyttiga verksamheter, bland annat utveckling av infrastruktur och bostadsbebyggelse. Förvaltningen är positiv till att samhällsnytta och praktiska möjligheter att uppfylla målet med god vattenstatus på ett tydligare sätt än tidigare vägs in i normsättandet.

Nationella myndigheter och länsstyrelser ska inom ett flertal områden ta fram vägledningar för kommunernas tillsynsarbete. Förvaltningen är positiv till detta men vill poängtera att kommuner behöver involveras i detta arbete. Representationen från kommunerna bör även stärkas i nationella forum.

Förvaltningen är även positivt till att länsstyrelserna får ett tydligare utpekade ansvar för samverkan och att detta tydliggörs genom en åtgärd om upprättande av åtgärdsplaner för avrinningsområden. Förhoppningen är att detta kommer att underlätta den mellankommunala samverkan i uppnåendet av miljökvalitetsnormerna.

Även fortsättningsvis saknas en analys av vilka förändringar som behövs vad gäller lagstiftning för att optimera vattenförvaltningen. Även om vattenmyndigheterna inte kan rikta åtgärder till lagstiftaren bör en analys av nuvarande problematik och förslag till lösningar kunna lyftas i förvaltningsplanen. Detta gäller bland annat miljöbalken där det idag finns begränsat stöd att, via miljötillsyn, adressera diffus och långväga spridning av föroreningar. Ytterligare ett exempel är att plan- och bygglagen inte medger att krav kan ställas på rening av dagvatten.

Förslag till förvaltningsplan för vatten 2021-2027

Förslaget till förvaltningsplan innehåller en sammanfattande redogörelse för vattenförhållandena och förvaltningen av vattenkvaliteten i Norra Östersjöns vattendistrikt, vilket är det mest tätbefolkade av landets fem vattendistrikt. Stora delar av vattendistriktet präglas av den påverkan som mänskliga verksamheter har medfört och effekterna kan avläsas i tillståndet i vattenmiljöerna.

De största utmaningarna för distriktet är övergödning av sjöar, vattendrag och kustvatten samt miljögifter från pågående verksamheter, förorenad mark och diffusa föroreningskällor. Planen beskriver inriktningen för kommande arbete i distriktet samt ger en sammanfattning av åtgärdsprogrammet.

Synpunkter på förvaltningsplanen

I inledning till förvaltningsplanen framgår tydligt att kommuner har en nyckelroll inom vattenförvaltningen, från styrning till konkret vattenvård och genomförande av åtgärder. Förvaltningen bedömer att åtgärderna som är riktade till kommunerna innebär att det behövs ökade personella resurser för bland annat miljötillsyn men även för investeringar av konkreta åtgärder.

Kapitel 3: Tillstånd och påverkan i vattendistriktet

Under nuvarande förvaltningscykel har vissa referensvärden och målvärden förändrats. Det innebär att statusen i en vattenförekomst antingen kan ha försämrats eller förbättrats utan att vattenkvaliteten egentligen har förändrats. Antalet ytvattenförekomster som inte uppnår god kemisk status i distriktet är också högre än tidigare

vilket främst beror på att det finns bättre övervakningsdata än tidigare. Det har även tillkommit bedömningsgrunder för flera ämnen och kompletterande matriser för några ämnen. Mot bakgrund av detta vill förvaltningen påpeka att tabell 24 och 25, som ska visa förändringar i status för prioriterade ämnen respektive särskilda förorenande ämnen mellan år 2009 och år 2021, är missvisande och antingen bör tas bort eller redovisas på ett annat sätt.

Kapitel 4: Miljöövervakning

Förvaltningen delar bilden av att det behövs övervakning i flera vattenförekomster och också av fler ämnen. Eftersom vattenmyndigheterna inte genomför någon egen övervakning är de beroende av underlag från andra aktörer. Förvaltningen vill lyfta fram att data från kommunal övervakning behöver tas tillvara på ett bättre sätt i vattenmyndigheternas statusklassificeringar av vattenförekomster.

Det behövs både finansiering och ett tydligt utpekad ansvar att utföra övervakning av prioriterade ämnen vilket saknas i nuläget. Vattenmyndigheten anger att en möjlig fördelning av finansieringsansvaret kan vara att staten finansierar övervakningen i vatten där det är oklart vad som är orsaken till att miljökvalitetsnormen inte kan (eller riskerar att inte kunna) uppnås. Förvaltningen instämmer i detta och föreslår att vattenmyndigheterna verkar för en statlig finansiering av övervakning av prioriterade ämnen i ovan nämnda vatten så att den kommunala övervakningen kan fokuseras i vattenförekomster där kommunerna bidrar till att normerna inte kan uppnås.

Kapitel 5: Vatten i ett förändrat klimat

Miljökvalitetsnormerna ska kunna följas samtidigt som klimatanpassning sker och effekterna av klimatförändringarna mildras. Det behöver bland annat skapas plats för vatten och avsättas ytor för infiltration och fördröjning, till exempel genom dagvattenhantering. Förvaltningen delar vattenmyndighetens uppfattning om att det idag är otydligt vem som ska ta ansvar och bära kostnaderna för klimatanpassningsåtgärder. Därför föreslår förvaltningen att Naturvårdsverket får i uppdrag att klargöra av hur dagvatten ska hanteras vid skyfall.

Kapitel 6: Ekonomisk analys av vattenanvändning och vattentjänster

Förvaltningen föreslår att det läggs större tyngd på att beskriva vattnets värde än på att beskriva olika metoder som används för att uppskatta värdena. Det gäller särskilt de metoder som

vattenmyndigheterna själva pekar ut som mindre användbara i detta sammanhang.

Under 6.5, Kostnader för vatten och avlopp, meningen ”Ju tätare befolkat desto fler personer att fördela kostnaderna för dricksvatten och reningsverk på samtidigt som kortare ledningar behövs per person VA-kostnaderna förväntas öka i och med nya behov av investeringar”. Här saknas en punkt alternativt information.

Kapitel 7: Miljökvalitetsnormer för vatten

Detta kapitel är mycket svårläst på grund av ett stort antal korshänvisningar till andra avsnitt i förvaltningsplanen. Förvaltningen föreslår därför att kapitlet ses över innan förvaltningsplanen antas.

I kapitlet redogörs bland annat för möjligheterna till tidsfrist eller mindre stränga krav för att nå god ekologisk status i ytvattenförekomster. Den enda motivering som kan ligga till grund för tidsfrist att nå god ekologisk status senare än år 2027 är då det behövs längre tid för att åstadkomma en naturlig återhämtning i vattenförekomsten. Vattenmyndigheten lyfter fram olika påverkanstyper som kommer att vara svåra att åtgärda till 2027 på grund av hur befintliga regelverk ser ut. Däribland lyfts vattenkraft, jordbruksmark och förorenade områden. Förvaltningen saknar här omnämnande av urban markanvändning i tätort och samhällsbyggnad.

I Vatten Informations System Sverige (VISS) föreslås att Riddarfjärden, Ulvsundasjön, Magelungen och Drevviken får tidsfrist till år 2033 för att uppnå god ekologisk status. Förvaltningen anser att det är rimligt för dessa vattenförekomster på grund av deras läge i den urbana miljön men även för att åtgärderna som föreslås i stadens lokala åtgärdsprogram tar tid att genomföra.

Vid mindre stränga krav anger normen vilken status som ska gälla då god status inte är möjlig att uppnå, till exempel måttlig eller otillfredsställande ekologisk status. I de tidigare förvaltningscyklerna har vattenmyndigheten varit mycket restriktiv med att sänka kraven för att uppnå god ekologisk status men öppnar nu möjligheterna för det. Förvaltningen är positiv till detta, särskilt i de fall en vattenförekomst påverkas av mänsklig verksamhet som uppfyller samhällsekonomiska nyttor och där det därför är orimligt att uppnå god status.

I VISS föreslås att Bällstaån får sänkta krav för två hydromorfologiska kvalitetsfaktorer. Skälet som anges är tätbebyggelse i direkt närhet till ån och att det skulle krävas utrivning av bebyggelse för att nå god status. På grund av hamnverksamhet föreslås även sänkta krav med avseende på morfologiskt tillstånd för kustvattenförekomsterna Strömmen och Lilla Värtan. Förvaltningen ser positivt på att befintliga stadsmiljöer kan ses som ett allmänintresse av större vikt och att det är skäl för att sätta mindre stränga kvalitetskrav för vissa kvalitetsfaktorer. Mindre stränga krav innebär också att kommunen kan prioritera åtgärder där de gör mest nytta.

Kapitel 9: Delaktighet i arbetet med vattenförvaltning

I detta kapitel tas behovet av ökad samverkan mellan olika myndigheter och mellan kommuner upp. Samverkan är viktig för att undvika en ineffektiv och kostsam uppdelning och fragmentisering av ansvar och åtgärder mellan olika aktörer och sakområden.

Förvaltningen anser att representationen från kommunerna bör stärkas i de nationella forumen och att den kommunala representationen inte enbart kan göras genom Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Förvaltningen ser samverkan på distriktsnivå som ett föredöme där kommunerna bjuds in till deltagande via exempelvis referensgruppsmöten. Det finns dock ett behov av ett närmare samarbete mellan kommuner och nationella myndigheter.

Kapitel 10: Vattenförvaltning 2021–2027

Vattenmyndigheten lyfter fram ett antal sektorer som är i behov av en sammanhållen vattenpolitik, vilket är bra, men förvaltningen anser även att samhällsutvecklingen och bostadsmålen bör läggas till denna lista. Trots nuvarande vägledning från nationella och regionala myndigheter är det svårt för att inte säga omöjligt att i samband med detaljplanering och lovgivning ställa de krav som skulle behövas för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas.

Det finns för närvarande inte bestämmelser i plan- och bygglagen (PBL) som gör det möjligt att ställa de krav på privata markägare som skulle vara nödvändiga för att nå normerna. Kommunerna är till stor del begränsade till sin egen mark för genomförande av åtgärder. Vidare ger inte PBL ett tydligt stöd i att ställa krav vid lovgivning i redan detaljplanlagt område. Detta är något som förvaltningen framfört förut och menar även fortsättningsvis att det finns ett stort behov av att PBL uppdateras så att det går att ställa krav som motsvarar målsättningen med vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.

Förslag till åtgärdsprogram för vatten 2021-2027

I förslaget till åtgärdsprogram beskrivs de åtgärder som behöver genomföras samt vem som behöver göra vad och var för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Åtgärdsprogrammet är juridiskt bindande enligt miljöbalken. Varje myndighet och kommun ansvarar därmed för att genomföra sina åtgärder enligt programmet.

I förhållande till tidigare åtgärdsprogram förtydligas att programmet är en del av ett bredare arbete med vattenfrågor som bland annat ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön kan följas, att samhället blir mer robust för effekter av klimatförändringar och att Sveriges miljö kvalitetsmål för hållbar utveckling inom Agenda 2030 nås.

Synpunkter på åtgärdsprogrammet

Generellt är upplägget i åtgärdsprogrammet med åtgärdstext, motivering, genomförande, sammanhang och koppling till miljömål ett bra och pedagogiskt sätt att presentera åtgärderna.

Åtgärdsförslagen som gemensamt riktar sig till samtliga åtgärdsmyndigheter och de som riktas till kommunerna återges i sin helhet i bilaga 1.

Alla åtgärdsmyndigheter, åtgärd 1: Planering

Detta är en ny åtgärd som är ett förtydligande av vad som redan gäller enligt lagstiftningen. Den kan dock ge ytterligare stöd för att miljö kvalitetsnormerna för vatten tydliggörs i bland annat kommunernas tillsynsplaner. Förvaltningen är även positiv till att behovet av samverkan mellan berörda myndigheter lyfts fram i åtgärden.

Alla åtgärdsmyndigheter, åtgärd 2: Rapportering

Förvaltningen ser positivt på att vattenmyndigheterna avser att utveckla åiterrapporteringen så att den tydligare speglar hur det konkreta åtgärdsarbetet framskrider. Det är viktigt att detta speglar det fysiska åtgärds genomförandet och inte enbart genomförandet av de administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammet. Vidare är det av stor vikt att utvecklingen av rapporteringen sker i samverkan med kommuner och myndigheter.

Boverket, åtgärd 1: Vägledning om fysisk planering

Boverket ska vägleda kommuner, länsstyrelser och berörda regioner om fysisk planering enligt PBL, i syfte att följa miljö kvalitetsnormer för vatten. Bland annat ska Boverket särskilt följa upp och utveckla vägledning och stöd till kommuner om

tillämpningen av miljö kvalitetsnormer för vatten i detalj-, översikts- och regionplanering. Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- eller förvaltningsområden.

Förvaltningen anser att åtgärden även bör genomföras i samverkan med kommuner. Detta på grund av det kommunala planmonopolet och för att fånga upp relevanta frågeställningar som kommunerna måste hantera vid framtagande av t.ex. detaljplaner. Det kan handla om hur dagvattenhanteringen kan regleras med stöd av PBL och redovisning av planens påverkan på miljö kvalitetsnormerna i planbeskrivningen. Ytterligare en frågeställning som det finns behov av vägledning kring är hur en åtgärd utanför ett detaljplanområde, som säkerställer att normerna kan följas, bör redovisas för att inte äventyra att planen överprövas.

I motiveringstexten till åtgärden framgår följande: ”Enligt plan- och bygglag (2010:900) (PBL) ska miljö kvalitetsnormerna i miljöbalk (1998:808) (MB) 5 kap. eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av MB 5 kap. följas vid planläggning och i andra ärenden enligt PBL.” Utifrån de erfarenheter som förvaltningen har behöver det tydliggöras vad som avses med ”... och i andra ärenden enligt PBL”. Om exempelvis miljö kvalitetsnormerna ska ingå som en del i bygglovsgivning enligt PBL behöver detta tydligt framgå i lagtext. I dagsläget går det inte att ställa krav vid bygglovsgivning, särskilt vid lovgivning enligt detaljplaner som tillkommit innan vattendirektivets införande.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 7: Prioritering av LOVA-medel

Havs- och vattenmyndigheten ska inom ramen för stödet Lokala Vattenvårdsprojekt (LOVA) förbättra kunskapen om åtgärders effektivitet på lokal nivå och implementera denna kunskap i arbetet med LOVA. Syftet med åtgärden är att underlätta och förbättra planering, effektberäkning och kostnadseffektivitet i det lokala åtgärdsarbetet vad gäller extern och intern näringsbelastning i vattendrag, sjöar och kustvatten.

Åtgärden med underliggande förtydligande texter fokuserar främst på jordbrukspåverkan. Det bör tydliggöras att huvudsyftet med stöd för lokala vattenvårdsprojekt är att motverka övergödning, oavsett källa, samt att fler påverkanskällor bör omnämnas i texten.

*Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 8: Egenkontroll
vattenverksamhet och vattenuttag*

Havs- och vattenmyndigheten ska utveckla sin tillsynsvägledning för länsstyrelser och kommuner i deras tillsyn av vattenverksamhet och vattenuttag och vägleda dessa verksamheter i deras egenkontrollarbete.

Denna åtgärd har främst fokus på hydromorfologiska förhållanden. För att åtgärden ska bli effektiv bör vattenmyndigheterna i samråd med HaV tillse att vägledningen tar höjd för att åtgärder för att främja ekologiska funktioner, trots negativ påverkan på de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna, kan utföras. I dagsläget kan exempelvis skapande av artificiella strukturer i en vattenmiljö sänka statusen hos de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna även om syftet är att främja fisklek, dvs. att förbättra en ekologisk kvalitetsfaktor.

*Kemikalieinspektionen, åtgärd 1: Förebyggande åtgärder för att
minska utsläpp och spridning*

Kemikalieinspektionen ska identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas för att negativ påverkan på vattenmiljön av prioriterade och särskilda förorenande ämnen minimeras och initiera genomförandet av sådana åtgärder. Särskilt fokus ska bland annat läggas på att gradvis minska förorening från prioriterade ämnen och att utsläpp av prioriterade farliga ämnen upphör.

I beskrivningen av åtgärden framgår att den ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och andra myndigheter där det är relevant. Det är oklart om kommunerna omfattas av begreppet ”andra myndigheter”? Kommunerna är berörda och kommer behöva vara delaktiga i arbetet, till exempel genom kravställning rörande material vid ny byggnation och anläggning.

*Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, åtgärd 1:
Utveckling och rådgivning, brandsläckning utan PFAS*

MSB ska fortsätta driva på utvecklingen av nya släckmetoder utan användning av tillsatsmedel med innehåll av högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen). De ska även ge informations och rådgivnings om släckmetoder utan användande av tillsatsmedel med innehåll av PFAS-ämnen.

Förvaltningen är positiv till MSB:s uppdrag om vägledning och stöd kring brandsläckningsmetoder utan PFAS. Det är även önskvärt att lokala räddningstjänster ges möjlighet till att söka bidrag för sanering av brandbilar med PFAS-rester. Vidare är det önskvärt att

en rutin tas fram så att lokala räddningstjänster dokumenterar eventuell användning av PFAS-innehållande skum, som ett underlag vid utredning av källor, spridningsvägar och spridningsbenägenhet för PFAS. Detta bör samordnas med naturvårdsverkets åtgärd 9 – Insamling av utsläppsdata PFAS

Naturvårdsverket, åtgärd 1: Tillsynsvägledning avloppsreningsverk
Naturvårdsverket ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel, och utveckla vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor, kväve och prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Förvaltningen är positiv till uppdraget att ta fram en tillsynsvägledning som även omfattar ledningsnätet och tillskott av ovidkommande vatten. I den underliggande texten om genomförande nämns även att naturvårdsverket ska utreda åtgärder för att förbättra förutsättningarna för att nå minskade utsläpp genom uppströmsarbete. Förvaltningen välkomnar detta och vill särskilt framhålla vikten av att identifiera och åtgärda källorna till föroreningar som tillförs spill- och dagvattennätet.

Naturvårdsverket, åtgärd 2: Tillsynsvägledning miljöfarlig verksamhet

Naturvårdsverket ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn, prövning och omprövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och andra ämnen. Det finns bland annat behov av vägledning om vilka krav som behöver ställas på verksamhetsutövare om det finns flera källor till persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen samt hur kravet på icke försämring ska efterlevas. Naturvårdsverket ska också vägleda länsstyrelserna och kommunerna när det gäller tillsynen av verksamhetsutövares egenkontroll (inklusive recipientkontroll).

Förvaltningen välkomnar förslaget om vägledning från naturvårdsverket i frågor som bland annat rör vilka krav som behöver ställas där flera källor bidrar till samma typ av förorening i en vattenförekomst. Förvaltningen efterfrågar särskilt stöd vad gäller små diffusa utsläpp, ofta från ej tillståndspliktiga verksamheter, vilka var för sig inte är betydande men som tillsammans medför att det finns risk för att miljökvalitetsnormerna inte nås i en vattenförekomst. Förvaltningen efterfrågar även

vägledning för hur kostnader för utredningar och åtgärder kan motiveras för mindre påverkanskällor.

Tillsynen av vattenskyddsområden försvåras idag av att riktlinjer och vägledning från centrala myndigheter saknas. Denna åtgärd bör därför förtydligas med att det är särskilt viktigt med vägledning för tillsyn av miljöfarliga verksamheter som ligger inom vattenskyddsområden. Under rubriken sammanhang bör det anges att denna åtgärd behöver samordnas med kommunernas åtgärd 3, dricksvattenskydd.

Naturvårdsverket, åtgärd 3: Tillsynsvägledning förorenade områden

Naturvårdsverket ska vägleda om hur avhjälpandeåtgärder av förorenade områden bör utföras för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

I underliggande text om genomförandet av åtgärden anges bland annat att Naturvårdsverket ska vägleda om hur skydd av yt- och grundvatten ska värderas och bedömas då det förorenade området utgör en betydande påverkan på en vattenförekomst. Vägledningen ska även omfatta en metod för att ta fram en bördefördelning om flera påverkanskällor bidrar till samma typ av förorening i samma vattenförekomst.

Förvaltningen välkomnar denna åtgärd men ser samtidigt att det kan bli svårt att bedöma vilka områden har en betydande påverkan då det saknas tillräckligt med övervakningsdata för bland annat sediment i många vattenförekomster. Att fastställa vem som har ansvar för att åtgärda förorenad mark och föroreningar i sediment med bördefördelning är många gånger omöjligt eftersom påverkan oftast beror på långvarig påverkan från diffusa föroreningskällor.

Även denna åtgärd bör förtydligas med att det är särskilt viktigt med vägledning för tillsyn som ligger inom vattenskyddsområden. Under sammanhang bör det anges att denna åtgärd behöver samordnas med kommunernas åtgärd 3, dricksvattenskydd.

Naturvårdsverket, åtgärd 7: Styrmedel och tillsynsvägledning, dagvatten

Naturvårdsverket ska identifiera behov av och föreslå nya eller utveckla befintliga administrativa styrmedel för en hållbar dagvattenhantering. Naturvårdsverket ska även utarbeta tillsynsvägledning avseende en hållbar dagvattenhantering till länsstyrelser och kommuner. I åtgärden anges att tillsynsvägledning

ska genomföras i samverkan med Boverket, Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning.

Förvaltningen konstaterar att denna åtgärd finns med sedan tidigare i vattenmyndighetens åtgärdsprogram men att det inte har hänt så mycket på nationell nivå för att få klargörande i frågor som rör tolkning av lagstiftningen, vilket behövs inte minst då dagvatten regleras i olika författningar. Det är viktigt att det i vägledningen blir tydligt vilka lagrum som reglerar dagvatten och även att se till att dessa inte motverkar varandra. Det bör bland annat förtydligas hur krav kan ställas på befintliga verksamheters och fastigheters dagvattenhantering om det enskilda utsläppet i sig inte kan kategoriseras som betydande. Förvaltningen menar att det är viktigt att Naturvårdsverket även samverkar aktivt med kommuner vid utarbetande av tillsynsvägledning för hållbar dagvattenhantering. Större tätorter, bland annat Stockholm, har redan handledningar för hållbar dagvattenhantering och erfarenheter av praktiskt åtgärds genomförande.

Ett problem som flera kommuner har idag är hur diffusa påverkanskällor ska hanteras. Vägledningen bör därför omfatta förslag till uppströmsåtgärder som innebär att källor till föroreningar i dagvatten åtgärdas innan föroreningarna sammanstrålar i t. ex. en dagvattenledning. Det kan bland annat handla om materialkrav i utomhusmiljöer. I underliggande text om genomförande av åtgärden anges att dagvattnet ska vara ”tillräckligt rent”. Förvaltningen efterfrågar ett förtydligande av vilka typer av åtgärder som behövs för att dagvatten ska anses vara tillräckligt rent.

Frågor som rör hantering av dagvatten i ett förändrat klimat är viktiga att få med i den nationella vägledningen. Förvaltningen föreslår därför att åtgärden kompletteras med att Naturvårdsverket klargör hur dagvatten ska hanteras vid skyfall. Det handlar bland annat om hur ansvar för åtgärder, som bland annat ska förhindra att samhällsviktiga verksamheter påverkas, fördelas mellan olika aktörer. I dagsläget är det oklart vilken typ av ”kraftig nederbörd” som förväntas hanteras i dagvattenanläggningar som finansieras via VA-taxan. Ett nationellt klargörande i denna fråga efterfrågas.

Naturvårdsverket, åtgärd 8: Vägledning förorenat avfall och massor
Naturvårdsverket ska genom vägledning förtydliga hur avfall och massor förorenade med organiska föroreningar får omhändertas på deponi. Särskilt fokus ska läggas på hur högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen inklusive PFOS), samt tributyltenn (TBT) bör omhändertas.

Förvaltningen är positiv till ett förtydliga av hur avfall och massor som är förorenade med PFAS och TBT ska karaktäriseras och omhändertas. Förvaltningen välkomnar även vägledning kring vilka krav som behöver ställas på lakvatten från deponier.

Naturvårdsverket, åtgärd 9: Insamling av utsläppsdata PFAS
Naturvårdsverket ska utreda och föreslå och/eller besluta om ett ändamålsenligt system för informationsförsörjning för att samla in, förvara och tillhandahålla sådana uppgifter och annan information om utsläpp och spill av PFOS/PFAS till vatten som krävs för att kunna bedöma vilka förebyggande och förbättrande åtgärder som behövs för att minska påverkan från PFOS/PFAS på vattenmiljön.

Förvaltningen är positiv till att utsläpp och spill av PFAS-ämnen mäts och rapporteras på ett samlat och strukturerat sätt.

Statens geotekniska institut, åtgärd 1: Utvärdera metoder för sanering av förorenad mark

Statens geotekniska institut ska ta fram kunskapsunderlag och kontinuerligt utvärdera metoder för sanering av mark förorenad av tributyltenn (TBT) och vägleda kring detta.

Förvaltningen önskar även en utredning om vilken betydelse olika markförhållanden och spridningsvägar har för spridningen av TBT och andra biocider från förorenad mark, på till exempel båtuppställningsplatser, till vattenförekomsterna. Vidare är det önskvärt med en nationell kartläggning av hur mycket TBT som läcker till vattenförekomster från förorenad mark. Det skulle visa på hur stort åtgärdsbehovet är och vilken mark som behöver åtgärdas. Därtill ser förvaltningen att vägledningsinsatser är nödvändiga för att på ett effektivt sätt driva på arbetet med att motverka spridning av TBT och andra skadliga ämnen till vattenförekomsterna. Särskilt stort behov finns av vägledning och riktlinjer för efterbehandling av förorenade sediment- och markområden.

Sveriges geologiska undersökning, åtgärd 1: Rådgivning om sur sulfatjord.

Sveriges geologiska undersökning ska utveckla rådgivning och handledning till berörda myndigheter för att minimera miljöbelastning från sur sulfatjord så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Förvaltningen föreslår att denna åtgärd även omfattar sulfidhaltiga massor. I samband med större infrastrukturprojekt, bland annat Förbifart Stockholm och utbyggnad av tunnelbanan, har det visat sig att massor med stora mängder sprängsten innehåller sulfid. Länshållningsvatten från dessa upplag bör därför inte avledas till yt- eller grundvatten utan föregående rening och pH reglering. Åtgärden bör samordnas med naturvårdsverkets åtgärd 8, vägledning för orenat avfall och massor.

Trafikverket, åtgärd 1: Kunskapsunderlag om vägars och järnvägars påverkan

Trafikverket ska utveckla och tillhandahålla kunskapsunderlag och information om möjligheten att minska vägars och järnvägars påverkan på vattenmiljön. Detta ska ske inom Trafikverkets egen organisation, till övriga väg- och banhållare och till entreprenörer som genomför kontroll, underhåll, ombyggnad och nyanläggning av vägar.

Förvaltningen är mycket positiv till att Trafikverket får i uppdrag att sprida och tillgängliggöra kunskaper om förebyggande och förbättrande åtgärder till kommunala väghållare. Det kan till exempel handla om utvärdering av tekniska lösningar för rening av trafikdagvatten men även förebyggande åtgärder för att minska påverkan på vattenmiljön från material i väg och järnvägsområden.

Länsstyrelserna, åtgärd 1: Vattenplanering

Länsstyrelserna ska genomföra en sektorsövergripande vattenplanering med en helhetssyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv. I bland annat följande planer ska vattenplaneringen kunna tillämpas; tillsynsplan och behovsutredning för miljöfarlig verksamhet och förorenade områden, plan för vägledning av kommunernas översiktsplanering, prioriteringslista för sanering av förorenade områden, plan för skydd och restaurering av kustnära marina miljöer. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda centrala myndigheter och kommuner.

Förvaltningen ser positivt på att denna åtgärd införs i åtgärdsprogrammet då en sektorsövergripande åtgärdsplanering på

regional nivå har saknats under lång tid. Samtidigt kan konstateras det kommer behövas utökade resurser hos länsstyrelsen om åtgärden ska få önskat resultat.

Länsstyrelserna, åtgärd 3: Tillsyn av väg- och järnvägsnätet – fysisk påverkan

Länsstyrelserna ska kontrollera och följa upp att Trafikverket vidtar de åtgärder i det allmänna väg- och järnvägsnätet kopplat till fysisk påverkan som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Förvaltningen anser att det, förutom åtgärder mot fysisk påverkan, bör ingå kontroll av att Trafikverket undviker förorenande material i väg och järnvägsområden.

Länsstyrelserna, åtgärd 4: Tillsynsvägledning till kommuner

Länsstyrelserna ska vidareutveckla sin vägledning och tillsynsvägledning till kommunerna i deras tillsyn, prövning och egenkontrollarbete av miljöfarliga verksamheter, förorenade områden, djurhållande verksamhet och andra verksamheter som påverkar vattenmiljön. Åtgärden ska ge kommunerna stöd för att avgöra var inom ett avrinningsområde det är prioriterat att genomföra tillsyn i syfte att förbättra eller förebygga försämringar av vattenstatusen.

Förvaltningen är positiv till denna åtgärd men konstaterar samtidigt att det hittills är de större städerna som har drivit utvecklingen av tillsynen framåt. I likhet med kommentaren till länsstyrelsernas åtgärd nummer 1, vattenplanering, anser förvaltningen att det behövs utökade resurser hos länsstyrelsen om åtgärden ska få önskat resultat.

Under rubriken egenkontroll anges att länsstyrelserna behöver vägleda kommunerna i tillsynen av egenkontroll och recipientkontroll. Förvaltningen vill framhålla att länsstyrelsen även bör ge stöd till kommuner vad gäller samordnad recipientkontroll. Många vattenförekomster delas av flera kommuner varför förvaltningen menar att länsstyrelsen bör ha en tydligare samordnande roll för frågor som rör samordnad recipientkontroll.

Länsstyrelserna, åtgärd 7: Vägledning kommuner översikts- och detaljplanering

Länsstyrelserna ska vägleda regioner och kommunerna vid region-, översikts- och detaljplanering så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Förvaltningen ställer sig tveksam till att länsstyrelserna, enligt vad som anges i denna åtgärd, särskilt ska bevaka att kommunerna använder sig av relevanta underlag i VISS i sin detaljplanering. Anledningen till detta är att det har visat sig finnas flera felaktigheter i underlaget i VISS, särskilt kopplat till påverkan och beting för fosfor, då underlaget bygger på nationella beräkningar som inte tar hänsyn till exempelvis de tekniska avrinningsområdena i Stockholm. Åtgärden bör skrivas om enligt följande ”kommunerna i sin detaljplanering har använt aktuellt och relevant underlag från Vatten Informations System Sverige (VISS) *eller motsvarande lokala dataunderlag*”.

I motiveringen till åtgärden anges att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs i den fysiska planeringen i tillräcklig omfattning och att kommuner ska ges *rimliga förutsättningar* för att normerna ska kunna följas i den fysiska planeringen och i utvecklingen av samhällsbyggandet. Förvaltningen efterfrågar ett förtydligande av innebörden av rimliga förutsättningar.

Länsstyrelserna, åtgärd 9: Prioritering av LOVA-medel

Länsstyrelserna ska inom ramen för stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) prioritera kostnadseffektiva åtgärder mot extern och intern näringsbelastning, och aktivt verka för ett ökat genomförande av dessa åtgärder i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, rådgivare, åtgärdssamordnare och lantbrukare.

Liksom för Havs- och vattenmyndighetens åtgärd nr 7 bör det göras ett förtydligande så att det framgår att syftet med stödet till lokala vattenvårdsprojekt är att motverka övergödning, oavsett vilka källor som orsakar övergödningen. Diffus påverkan via utsläpp av dagvatten bör bland annat omnämnas.

Länsstyrelserna, åtgärd 12: Prioritering av kustnära miljöer

Länsstyrelserna ska prioritera skydd av kustnära marina miljöer för att åstadkomma ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk. Länsstyrelserna ska även prioritera restaureringar av kustnära miljöer, som planeras enligt den nationella samordnade åtgärdsstrategin mot fysisk påverkan och för biologisk återställning i kustvattenmiljön.

Havs- och vattenmyndighetens förslag till åtgärdsprogram, ”Marin strategi för Nordsjön och Östersjön”, föreslår också en rad åtgärder kring skydd och restaurering av värdefulla kustmiljöer. Förvaltningen anser att åtgärderna inom vattenförvaltningen och

havsmiljöförordningen behöver samordnas för ett efterföljande effektivt åtgärdsarbete.

Även kopplingen till hållbarhetsmålen i Agenda 2030 bör förtydligas. Regeringen har i Handlingsplan Agenda 2030 särskilt lyft fram vattenförvaltningsarbetet som ett av huvudinstrumenten för att nå agendans vattenrelaterade mål 6 ”Rent vatten och sanitet till alla” och mål 14 ”Hav och Marina resurser”. Förvaltningen delar denna uppfattning. God vattenkvalitet i sjöar och vattendrag bidrar indirekt till god vattenstatus i haven. Vad gäller de havsrelaterade frågorna har kommunerna en relativt stor rådighet. Kommunerna har ansvar för den fysiska planeringen genom PBL och även tillsynsansvar för strandskyddade områden. Det ger verktyg att skydda och ta hänsyn till värdefulla vattenmiljöer i den kustnära stadsutvecklingen. Kommunerna kan även bidra till att minska föroreningarna från land genom sitt utpekade ansvar i vattenförvaltningen.

Regions Stockholm, åtgärd 1: Regionplan

Region Stockholm ska ta fram en regionplan och genomföra sin regionplanering enligt PBL så att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Förvaltningen är positiv till att ett långsiktigt strategiskt dokument för hur mark- och vattenområden bör användas tas fram för regionen. I åtgärden anges att det så långt som möjligt ska hänvisas till VISS som planeringsunderlag. Förvaltningen föreslår ett tillägg som innebär att även motsvarande lokala dataunderlag är viktiga planeringsunderlag.

Åtgärdsförslag, kommuner

Kommunernas åtgärder handlar om kommunal planering, dricksvattenskydd, tillsyn av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden, alltså åtgärder som kan vidtas i kommunernas egenskap av myndighet. Totalt föreslås kommunerna ha ansvar för sex åtgärder, förutom de två åtgärderna som gäller för samtliga åtgärdsmyndigheter.

Kommunernas åtgärder återges i sin helhet i bilaga 1.

Kommunerna, åtgärd 1: Vattenplanering

Vattenplanering är ny åtgärd som går i linje med stadens arbete med framtagande av lokala åtgärdsprogram för enskilda vattenförekomster samt den kommande handlingsplanen för klimatanpassning. Det är positivt att åtgärden inte innebär ett

framtagande av ytterligare ett planeringsdokument, utan snarare ses som en förlängning/förbättring av redan pågående processer.

Kommunerna, åtgärd 2: Miljötillsyn

Åtgärden innebär att tillsyn av bland annat miljöfarliga verksamheter och förorenade områden behöver utökas och prioriteras samt att krav ska ställas där det finns risk att miljökvalitetsnormerna inte följs.

Miljökvalitetsnormerna för vatten är redan en prioriteringsgrund för förvaltningens tillsyn, både i behovsutredningen och i tillsynsplanen. Stockholms pågående arbete med lokala åtgärdsprogram utgår också ifrån miljökvalitetsnormerna för vatten. För varje vattenförekomst identifieras förbättringsbehov och därmed relevanta tillsynsområden och tillsynsaktiviteter.

I motiveringen till åtgärden tas avloppsreningsverk med tillhörande ledningsnät upp som exempel, även vägar och dagvattenutsläpp. Det framgår att tillsynen behöver bedrivas i större omfattning på dessa verksamheter och att det finns behov av tydligare krav på egenkontroll och recipientkontroll. Förvaltningen instämmer i att denna tillsyn, särskilt i urbana områden, behöver prioriteras och inbegripa hela ledningssystemet. Åtgärden bör dock förtydligas med att det inte enbart är tillståndspliktiga verksamheter som behöver hanteras utan även U-verksamheter och sådana som enbart kräver anmälan. Det kan exempelvis handla om mindre verksamheter som var för sig inte utgör en betydande påverkan men som sammantaget medför att det finns risk för att miljökvalitetsnormerna inte nås i en vattenförekomst. Även hantering av länshållningsvatten, i samband med exploatering och infrastrukturprojekt, kan i storstadsmiljöer utgöra en betydande påverkansfaktor. Se även förvaltningens synpunkter under Naturvårdsverkets åtgärd 2, tillsynsvägledning miljöfarliga verksamheter,

Under rubriken egenkontroll anges att kommunerna behöver utveckla och utöka sin tillsyn av verksamhetsutövers egenkontroll, inklusive recipientkontroll. Förvaltningen håller med om att egenkontrollen behöver utvecklas. Samtidigt är det svårt att kräva att enskilda företag, särskilt mindre, regelbundet tar prov i ytvattenrecipienter eftersom det oftast finns flera olika källor till föroreningar i samma dagvattenutlopp. En lösning kan vara samordnad recipientkontroll, där flera verksamheter går samman och genomför provtagningar. Se även förvaltningens synpunkter om samordnad recipientkontroll under länsstyrelsens åtgärd 4, tillsynsvägledning till kommuner.

Kommunerna, åtgärd 3: Dricksvattenskydd

Vattenmyndigheten konstaterar att tillsyn av vattenskyddsområden idag bedrivs i begränsad omfattning och att kommunernas tillsynsarbete försvåras av att riktlinjer och vägledning från centrala myndigheter saknas. Förvaltningen instämmer i att det finns behov av vägledningar, särskilt vad gäller skydd mot föroreningar av PFAS-ämnen. Även om PFAS främst har uppmärksammats i anslutning till grundvattentäkter i närhet av brandövningsplatser visar miljöövervakning att dessa ämnen förekommer allmänt i förhöjda halter i Mälaren som är råvattentäkt för Stockholms stad och flera andra kommuner.

Kommunerna, åtgärd 4: Fysisk planering

I åtgärden anges att kommunerna särskilt ska tydliggöra att miljö kvalitetsnormerna för vatten är bindande och att de därmed ska ligga till grund för planer och beslut.

Förvaltningen anser att det här behöver tydliggöras vad som avses med beslut. Gäller detta även beslut om till exempel bygglov och i sådana fall på vilka grunder i PBL? En liknande kommentar ges till Boverkets åtgärd nr 1 dvs. att innebörden av ”andra ärenden” behöver förtydligas. Vidare anges att miljö kvalitetsnormen för vatten ska beaktas vid prövning och tillsyn enligt PBL, vilket är ett bra förtydligande. Förvaltningen efterlyser dock en rättslig genomlysning av hur och i vilka avseenden detta gäller.

Kommunerna, åtgärd 5: VA-plan inklusive dagvatten

De delar som åsyftas i denna åtgärd finns i Stockholm inte samlat i en VA-plan utan i separata program och handlingsplaner vilka utifrån behov i vattenförekomsterna anger vilka åtgärder som ska genomföras för att uppnå miljö kvalitetsnormerna.

Förvaltningen föreslår att det i anslutning till denna åtgärd bör tas upp att egenkontroll av ledningsnätet, vilken även bör inkludera rutiner för nyanslutning, är viktig. Brister i avloppssystemet, som till exempel innebär att spillvatten felaktigt kopplats till dagvattenledningar, har i Stockholm visat sig bidra till att förhållandevis stora mängder näringsämnen leds ut i ytvattenrecipienter. Att identifiera och åtgärda dessa fel är många gånger de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att minska övergödning, men även för att andra oönskade ämnen tillförs ytvatten via dagvattenutlopp.

En utmaning för dagvattenhantering är framtida klimatförändringar. I den underliggande texten om genomförande nämns dagvatten som särskilt utmanande i tätorter. Förvaltningen föreslår att åtgärden

kompletteras med att kommuner även bör ta fram planer för hur dagvatten ska hanteras vid kraftig nederbörd/skyfall.

Kommunerna, åtgärd 6: Dioxiner från småskalig förbränning

Kommunerna ska verka för att minska utsläpp av dioxiner och dioxinliknande föreningar från småskalig eldning.

Staden arbetar redan enligt punkterna i åtgärden. Förvaltningen ställer krav i enskilda klagomålsärenden på småskalig vedeldning. Det kan handla om begränsning av eldning och förbud i enskilda fall i syfte att minska olägenhet för närboende som störs av rök.

Kapitel 3 – Åtgärdsprogrammets konsekvenser

I detta kapitel görs en gemensam analys för alla fem vattendistrikt. Kostnadsanalyserna grundar sig på schablonkostnader och är därför mycket grova uppskattningar. Förvaltningen anser att vattenmyndigheternas ekonomiska bedömning av kostnaderna är underskattad i förhållande till den verkliga kostnaden för att genomföra alla de fysiska åtgärder som krävs för att uppnå miljö kvalitetsnormerna.

Nyttan av att genomföra åtgärdsprogrammet.

Förvaltningen konstaterar att alla nyttor med åtgärdsprogrammet inte har kvantifierats i monetära termer. Mer tillförlitliga ekonomiska modeller behövs för bedömning av kostnader och nyttor. De studier som hittills har genomförts bygger i huvudsak på betalningsviljestudier men respondenterna saknar ofta kunskap om nyttan av vatten och underskattar värdet av vattentjänster.

Kostnader för genomförandet av åtgärdsprogrammet

De totala kostnaderna för genomförande av åtgärdsprogrammen i Sveriges fem vattendistrikt beräknas till cirka 24 miljarder kronor för åren 2021-2027. Statliga kostnader uppskattas till 10 miljarder kronor och kommunala till 2,8 miljarder kronor under hela perioden. Verksamhetsutövares och enskildas kostnader uppskattas till 7,4 miljarder kronor.

Förvaltningen bedömer att vattenmyndigheternas beräkning av de totala kostnaderna för att genomföra fysiska åtgärder i vatten i hela landet, 22 miljarder kronor, är underskattad i förhållande till den verkliga kostnaden för att genomföra alla de åtgärder som krävs för att uppnå miljö kvalitetsnormerna. Inom ramen för Stockholms arbete med lokala åtgärdsprogram för god vattenstatus har det visat sig att stadens investeringskostnader för åtgärder i medeltal landar på omkring 200 miljoner kronor per vattenförekomst i

Stockholmsområdet. Detta innebär att den totala kostnaden för att uppnå god status i stadens samtliga vattenförekomster grovt kan uppskattas till 2-4 miljarder kronor. Förutom investeringar tillkommer långsiktiga driftsåtgärder på motsvarande ca 1-2 miljoner kronor per vattenförekomst. Även om åtgärderna i Stockholm och omkringliggande kommuner är förhållandevis kostsamma på grund av höga markpriser och platsbrist ställer sig förvaltningen frågande till om det är rimligt att Stockholm stads kostnader skulle svara för runt 14 % av den totala åtgärdskostnaden i 21 av landets 27 525 vattenförekomster.

Brist på finansiering är en del av orsaken till att genomförande av fysiska åtgärder fördröjs. Vattenmyndigheten lyfter därför fram att det krävs en långsiktig och permanent resursförstärkning hos länsstyrelserna. Förvaltningen menar att problemet med att åtgärds genomförandet går för långsamt snarare beror på att det saknas tillräckliga medel för fysiska åtgärder. Exempelvis är LOVA i Stockholm översökt med flera miljoner i förhållande till den tilldelning som länet fått från centrala myndigheter.

Fördelning av kostnader per aktör

I diagram 3, sid 182, anges fördelning av kostnader för fysiska åtgärder i vatten. Av de uppskattade totala kostnaderna anges att den övervägande delen hamnar på nationella myndigheter. Förvaltningen efterfrågar ett förtydligande av vad som avses med "fysiska åtgärder". Det är även en brist att kommunernas kostnader inte redovisas. I diagram 3 och 4, som ska visa administrativa kostnader per myndighet, stämmer inte rubrik och textförklaring med vad figuren visar.

Befintlig finansiering av vattenvårdande åtgärder

Finansiering av åtgärderna ska framför allt bygga på att förorenaren betalar. Självfinansieringsgraden inom miljöbalkstillsynen ligger i på Stockholm på 70 % vilket är högst i hela landet. Många kommuner ligger på mellan 30-50 % självfinansieringsgrad. Det innebär att ökningen av tillsynen, som kommunernas åtgärder innebär, kräver skattefinansiering. Förvaltningen menar att principen om att förorenaren betalar inte räcker för att uppnå målen inom vattenförvaltningsarbetet. För flera typer av mänsklig påverkan, som i många fall är diffus, är utgångspunkten att statlig finansiering helt eller delvis behöver täcka åtgärds kostnaderna och på vissa områden även öka.

Förvaltningen menar att en långsiktig finansiering är helt avgörande för att genomförande av de åtgärder som kommunerna har ansvar

för. Det är viktigt att belysa att både behovet av åtgärder samt de finansiella förutsättningarna ser väldigt olika ut mellan landets kommuner och att ett statligt stöd för kommunalt åtgärdsgenomförande ibland är en förutsättning för att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Föreskrifter om miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormerna är juridiskt bindande och anger den lägsta godtagbara miljö kvaliteten eller det önskade miljö tillståndet på en specifik plats och inom en viss angiven tid. Enligt vattendirektivet får som huvudregel ingen försämring av vattenkvaliteten ske. I Vatten Informations System Sverige (VISS) samlas resultatet av alla bedömningar av vattenförekomsterna. Påverkan, statusklassificering och riskbedömning presenteras tillsammans med miljö kvalitetsnormer och föreslagna åtgärder i miljön.

Samrådshandlingarna omfattar ett förslag till revidering av Västmanlands läns författningssamling. Föreskriften hänvisar till övervägande del till regler i vattenförvaltningsförordningen och föranleder därför inte några närmare synpunkter från förvaltningens sida.

Med anledning av att det är ett omfattande arbete att gå igenom stadens samtliga vattenförekomster i detalj vad gäller förslag till status, påverkan och miljö kvalitetsnormer föreslås att miljö- och hälsoskyddsnämnden ger miljö förvaltningen i uppdrag att lämna specifika synpunkter i Vatten Informations System Sverige (VISS) gällande stadens vattenförekomster.

Med fokus på Stockholms stad ges några övergripande synpunkter på frågor som rör miljö kvalitetsnormerna. Se även synpunkter på förvaltningsplanens kapitel 7, miljö kvalitetsnormer för vatten.

För Stockholms del föreslås tidundantag till år 2033 för god ekologisk status för några vattenförekomster. Mindre stränga krav, i form av undantag för hydromorfologisk påverkan, föreslås för ett vattendrag och två kustvattenförekomster. Förvaltningen ser behov av att flera av stadens vattenförekomster i innerstaden också ges undantag från att uppnå god status för hydromorfologiskt tillstånd med hänvisning till att det inte är rimligt att befintliga stränder och kajer ska förändras på ett sätt så att god status kan nås. På så sätt kan kommunerna fokusera på åtgärder som medför en faktisk förbättring i stadens vattenförekomster.

Åtgärder som i VISS tas upp som möjliga för enskilda vattenförekomster är i många fall inte tillräckligt specificerade för att kunna ge vägledning för kommuner och andra aktörer att genomföra dem. I de fall det finns lokala åtgärdsprogram, med platsspecifika åtgärdsförslag, bör det finnas möjlighet att lägga in en länk till dessa program i VISS.

För bedömning av flödesförändringar är det viktigt att även bortledning av vatten i urbana områden, bland annat via kombinerade avloppsledningar där dagvatten avleds till avloppsreningsverk, inkluderas som en orsak till förändrade flöden.

Delförvaltningsplan med åtgärder mot vattenbrist och torka Dokumentet har tagits fram på kort tid och är enbart ett utkast. Det behandlar vattenuttag, främst grundvatten, och risker för vattenbrist. Flera av de åtgärder som föreslås syftar till att öka kunskapen om vattenuttag. Frågor om översvämning och frågor som rör den akuta krishantering vid torka och vattenbrist behandlas inte. Inga av åtgärderna pekar primärt på kommunerna.

Åtgärd 2.4, Mer vatten i landskapet, är riktad till länsstyrelserna och handlar om en strategi för våtmarker. Förvaltningen är positiv till förslaget men vill lyfta att samverkan med berörda kommuner är viktig när det gäller åtgärder som syftar till att uppehålla vatten i landskapet.

Bilagor till samrådsmaterialet

Bilaga 4 – Riskhanteringsplaner enligt Översvämningsförordningen

Tillämpningen av översvämningsdirektivet och vattendirektivet ska samverka så att möjliga synergieffekter kan uppnås och för att förbättra effektivitet och informationsutbyte i arbetet. Arbetet med att ta fram riskhanteringsplaner pågår hos de berörda länsstyrelserna och riskhanteringsplanernas slutsatser kommer därför att redovisas först i beslutsversionen av vattenmyndigheternas förvaltningsplan per vattendistrikt.

Förvaltningen vill påpeka att riskhanteringsplanerna för översvämningar behöver samordnas med kommunernas arbete med att klimatanpassning. Det kan till exempel handla om återställande av rätade vattendrag, svämplan och våtmarker.

Bilagor

1. Utdrag ur Åtgärdsprogram för vatten 2021-2027, Norra Östersjöns vattendistrikt.